

DANES, sreda 8. septembra
 Malj šmaren, Gostinja
 Sonce vzhide ob 5.33 in zatone ob
 18.32. Dolžina dneva 12.59. Luna
 vzhide ob 16.00 in zatone ob 0.08.
 JUTRI, četrtek, 9. septembra
 Serej. Vsemir

RADIO

sporoča, da se nadaljuje
planinsko letovanje.
rmacije na sedežu v Ul.
113, tel. 36-491.
ptembra izlet v bolnico

SREDA, 3. septembra

**JUGOSLOVANSKA
CONA TISTA**

254,6 m ali 1178 kc

Poročila v slov. ob 540, f
1230, 19.00 in 23.30.

ub «Skedenj» organizi-

za proslavo na Ostrož-
in 20. septembra. Vab-
vsi člani, da se izleta
Zadnji dan vpisova-

Kultura v svetu: 15.00 Poje kom-
va do Jadrana; 15.00 Poje kom-
ni zbor Radia Zagreb; 17.00
lodični ritmi; 17.30 Primorske
istrske narodne; 18.00 Porod-
hvaščini; 18.15 Za vsakega
kaj; 19.20 Sport; 23.10 Glasbe
lahko noč.

FIRST II.

11.40 Lahki orkestri; 12.00 Po-
davanje; 12.40 Za vsakega
13.00 Iz operetnega sveta; 14.00
Zabavna glasba; 14.00 Rije-
zabavke; 14.15 Kulturni ob-
17.30

14.25 Hajavski kitar: 18.00
na glasba; 18.00 Boce
Cerv za delo 18.00
revij: 19.00 Zdravniki
19.15 Pestra glasba; 20.00
20.25 Pripriljene
je: 21.00 Aktualnosti; 21.15
Lehar: Vesela slovesna
umetnost; 22.30
skladbe; 22.15 Večerni

TRST I.

11.00 Za vsakogar nekaj:
glasba; 20.25 Pirski
21.05 Giuseppe Verdi: opera v 4 dejanjih.

SLOVENIJA

327.1 m, 202.1 m, 212.4 m
Poročila ob 5.05, 6.30,
13.00, 15.00, 17.00 in 22.00.
13.00 Slovenske narodne
komorni

Vpisovanje na sedežu v
eri 8, tel. 96160 od 9. do

četrtka, 9. m.	kester št. 1 v razvedrilo: 14.30
klub "Mladost" organizira	lodije za razvedrilo: 14.30
ni izlet na Ostrožno pri	stična oddaja: 14.40
8. in 19. t. m. Vpisova-	poje mezzosopranistka: 14.50
10. t. m.	Drakster, pri klavirju: 15.00
ni odbor OF Nabrežina	Vodopivec: 15.30
25. in 26. t. m. dvo-	poslušaj! 16.00
	Utrinki iz: 16.30
	rature — Elio Vittorini: 16.40
	luda: 16.15
	Antonin Dvorak: 16.45
	ple: 16.50

Mali oglasi

12-LETNA ABSOLVENTKA
gimnazije išče službo — sp
me tudi pri dobri družini —
varovalka otrok — na
upravi lista.

ISCEM SLUŽBO kot čistilka
da ali pri dobri družini —
slov na upravi lista.

 DRIA
ADEX IZLET

17., 18., 19., 20. septembra
izlet s parnikom v
POREC
ROVINJ
PULO

18. in 19. septembra
enoipoldnevni izlet v
BOKO

16.00: «Ne glejte po mor-
, gospodičnel» Bob Hope.

25. in 26. septembra
AJDOVSCINA-VIPAVA
STANJEL - BRANIK
ZALI HRIB
NOVA GORICA - SOSKA
DOLINA - TILIA

je-
A.
an,

IZLETI - OVRATNI
Turistični urad
Ul. P. Filzi 5 - Tel. 350

26. septembra
enodnevni izlet v
REKO
OPATIJO
PODGRAD
MATERIJO
HERPELJE
TOMAJ
STAVIJE

**DUPLO
KOMEN
KOSTANJEVICO**
Vpisovanje do 17. sept.
Izleti, ki so bili raz-
pisi, so bili raz-
pisi za 19. septembra
preneseni na 26. septem-
ber.

na vlakom. — Odhod iz Trsta
uri; povratek v nedeljo, 18. 4.
rasle 1.250 lir, za dijake 1.100 lir

PISOVANJE SE ZAKLJUČI

ža - stanovanje
Teren skupno 1800 kv.m. Plošč
Proda se za gotovino ali cleas
rimorskega dnevnika», Ulica
iška štev. 20.

1914

10

TRŽAŠKI DELEGATI V ZAGREBU

na kongresu za zaščito otrok

V Zagrebu je bil prejšnji teden kongres Svetovne unije za zaščito otrok, ki so se ga udeležili predstavniki številnih držav. Iz Trsta sta kongresu prisostvovala Mara Samana in Drago Pahor.

Na kongresu, o katerem smo že sproti na kratko poročali, je govoril tudi mariborski predstavnik Drago Pahor. Izmed številnih problemov vzgoje in zaštite otrok v današnjih pogojih je kongres zahteval evropsko priznanje zaščite otrok v odnosu na družino, kar je bila tema kongresa. V zvezi s tem so postavljali najrazličnejša vprašanja: so otroci brez staršev, otroci, katerih starši imajo do njih neodgovoren odnos, otroci, katerih starši so alkoholiki, starši, ki slabo ravnajo z otroki, jih pošiljajo brezbit, starši, ki ne skrbijo za svoje otroke, otroci ločenih staršev, starši, ki prežgodaj pošiljajo otroke službi, otroci, katerih starši so konservativni, primitivni in zasostali itd.

Tržaška predstavnika sta vedela iz lastnih izkušenj, da se tu v določenih okoliščinah pojavljajo še drugi problemi. Pri podrobnem delu kongresa, ki je bilo razdeljeno na štiri delovne skupine in več sekcij, je v III. (d) skupini I. sekcije, ki je med drugim obravnavala tudi odnose med starši in šolo, tržaški predstavnik Drago Pahor navedel vprašanje pravice vseh otrok do pouka v materinem jeziku.

Na njegov predlog je bil med sklepe te skupine v tretjem delu, ki govori o splošnih življenjskih pogojih v raznih deželah vključen tudi naslednji odstavek:

a) omissis
b) otroku mora biti omogočena osnovnašolska vzgoja v njegovem materinem jeziku, tako da tuji jezik ne bi bil ovira v odnosih med starši in šolo;

c) omissis
Tako je bila tudi na kongresu mednarodne organizacije, ki dela pod zaščito svetovne pravice do jezika, ki ga na primer sosednja Italija odrekata otrokom slovenskega jezika.

O delu kongresa in tržaških predstavnikov na njem bomo v kratkem obširneje poročali.

Splošno zaščito otrokom

Predsednik Tito v razgovoru s častno predsednico Mednarodne zveze za zaščito otrok, gospo Morier

TOLMINSKA NEKDAJ IN DANES

Zgodovinski paberki - Borba za obstanek in pot v svobodo - Današnji razvoj Tolminske

V prvi svetovni vojni je bila Tolminska pokrajina hudičev bojišče. Njene žlote in črne barve niso mogli Italijani zvesti niti pred tega področja. Nespornost, leta 1917 so pri Kobaridu doživeli poraz, kar je bilo pomni njihova zaustavitev. V divjem begu so prišli. Deželo pa so zmagovalci razdelili, komaj takrat, ko pravzaprav avstrijske vojske nikjer več ni bilo.

In končno osvobodena...
Za Tolminsko je nastopilo obdobje njene zgodovine. To ni bilo obdobje, ko je Tolminsko bilo v tujih rokah. Nasilje in teža duha tolminskega področja, nov velik punt pa se je raz-

vil v vsej svoji veličini leta 1941, ko se je tukajšnje ljudstvo pridruživlo narodnoosvobodilni borbi. Posebno od leta 1942, dalje so bili na Tolminskem hudi partizanski boji, proti okupatorju. Znani so boji na planini Golobar pri Bovecu, na Stolu pri Kobaridu, na Knici pri Volčah, v Baški grapi, v Idrijski dolini in drugod. Po zlomu Italije je pridivil v deželo nacistični okupator. Ostre boje so bili tolminski partizani tudi z njimi, dokler jih niso v začetku maja 1945, izgnali iz dežele. Statistike o žrtvah in poškodbah vasi dovoji zgovorno pričajo o veličini tega velikega punta. Od junija 1945 do 15. septembra 1947 je bil zahodni del Tolminske zaseden po zavzetih četah. Jugoslovanska vojska je 16. septembra

1947 zasedla tudi ta del Tolminske, ki je sedaj skupno z ostalo 'Slovenijo' v svobodni socialistični domovini.

Danes...
Turist, ki danes devet let po vojni obišče Tolminsko je naravnost presenečen. Kakšno tamkajšnje prebivalstvo, izpopolnjuje njene naravne lepote, kako pridno si ustvarja boljše življenjske pogoje. Pred nekaj leti opustošena dežela je danes, lahko rečemo, vztrajna na novo. Skrb ljudske oblasti omogoča Tolmincem vsestranski zelo ploden razvoj - predvsem pa na gospodarskem in kulturnem področju.

Zacetjena rano, ki jih je prizadejal okupator
Tolminska je bila zelo prizadeta zaradi divjanja nacističnih okupatorjev, ki ji je

prizadejal na pr. samo na zgradbah 1,5 milijarde škode. Nekaj primerov: 12. novembra 1943. so SS-ovske tolpe popolnoma razrušile vasi Strmec nad Bovecem ter pobile 17 ljudi. Okupator je prav tako uničil vasi Česovo, Zago, Svinici in zaselek Foni. V Volčah je požgal 43 hiš. Prav tako so nacistični oddelki puščali v Gaborju, Zatočinu in Zalas Cadrugu. Ogromno je bilo torej materialne škode in velike so bile človeške žrtve.

Ljudska oblast je takoj po vojni začela z obnavljanjem porušene dežele. Do konca avgusta 1954. so bile v rekordnem času usposobljene za promet vse prometne zveze. Na to pa so Tolminci začeli obnavljati porušene vasi. In danes lahko rečemo, so rane, ki

jih je prizadejal okupator, zaceljene. Vsak ima svojo streho, svoj dom.

Gradbeni objekti kot gobe po dežju
Če greš po Tolmino, boš presenečen nad gradbenim poletom. V petih dveh letih je zrastle tukaj 14 novih stanovanjskih poslopij.

Italija v svoji 25-letni okupaciji ni napravila veliko tolminske oblasti v nekaj letih. Tak gradbeni polet je tudi v drugih krajih Tolminske. Stanovanjska poslopja, turistični objekti rastejo kot gobe po dežju. Samo pogledimo: v Trentu so zgradili nov hotel 'Eplaninski orel'. Za hotelstvo so adaptirali tudi tamkajšnje bivše vojašnice. Preuredili so nekdanjo italijansko vojašnico - finančarjev

za planinski dom in planinsko postojanko. V Bovecu so zgradili tri velika poslopja v turistične namene. V Srpencu so zgradili poslopja v katerih predelujejo kredo. V Kobaridu so razširili oprekanje, ki zaposluje nad 50 delavcev. Bivše avstrijske vojašnice pa so prav tam adaptirali za tovarno igel - edino te vrste v Jugoslaviji - ki proizvaja dnevno 150.000 šivank vseh vrst in zapostuje 77 delavcev. V Tolmini je novo knjižnodelišče, katerega adaptacijska dela so stala približno 40 milijonov din. Ta kulturni hram se lahko kosa z vsemi podobnimi ustanovami v mnogo večjih krajih Slovenije.

Popolnoma so že obnovljene vasi, ki jih je prizadelo italijansko snežno neurje. Samo v Borzani so na novo zgra-

dili 8 stanovanjskih poslopij, 11 pa obnovili. V gradnji sta dva velika zadržna doma, tako da bo imela Tolminska v kratkem 11 zadržnih domov, kjer se prebivalstvo politično, gospodarsko in kulturno razvija. Mnogo bi se govorilo o gradbeni dejavnosti: kulturne dvorane, šole, ceste, nove delavnice, vse to kaže na širok obseg opravljenega dela.

Nekaj načrtov za bodočnost...
Kakšne namene pa imajo Tolminci za prihodnost? Kot doslej, bodo smeri gospodarskega razvoja Tolminske šle tudi v bodoče po poti razvijanja tistih gospodarskih panog, ki tam najbolj uspevajo: kmetijstva, predvsem živinoreje in turizma. Posebna pozornost bo posvečena domači predelovalni industriji mlečnih in drugih izdelkov, za kar so pač najboljše pogoji. Pogledimo samo nekaj podatkov: V Kobaridu bodo zgradili novo kmetijsko šolo. Tam pa bo kmalu dokončana nova modernizirana, ki bo kar se tiče gradnje in strojev predstavljala 360 milijonov din vrednosti. V Tolmini so že odobreni krediti za zgraditve

nove mlekarne, ki bo stala 280 milijonov din. V njej bodo izdelovali mlečni sladkor, je bilo kulturna hrana sredstvo in borbilo v borbi za Tozadene poizkuse so doslej delali samo v Nemčiji. Tovarni igel v Kobaridu, ki proizvaja sedaj igle za šivalne stroje, je Singer, navadne ročne šiljanke, igle za sedlarje in čevljarje ter trioglate igle za jadra, se bo razširila. S prihodnjim letom namerava izdelovati še gramofonske igle, igle za tekstilne in česalne stroje, trake in po možnosti tudi izdelke drobne kovinske galanterije. Tovarna ima zelo ugodne perspektive za razvoj. Po mnenju vodstva objekta bi morali proizvodnjo tovarne povečati najmanj za desetkrat, če bi hoteli ugoditi povpraševanju na tržišču. In končno naj navedemo še gradnjo nove moderne čevljarne delavnice 'Jelen' v Tolmini. Omenjeno podjetje ima že sedaj 60 milijonov din vrednosti bruto proizvodnje letno. Prav tako je treba zabeležiti gradnjo treh novih stanovanjskih blokov.

Plodni rezultati na kulturnem področju...
Kulturno življenje na Tolminskem je bilo do določene

mere razvito tudi v prejšnjih časih, toda le v toliko kolikor je bila kulturna hrana sredstvo in borbilo v borbi za nacionalni obstoj. Zato ne moremo govoriti, da je pravi tradiciji. Kulturno življenje je dobilo svoj pravi razmah šele po osvoboditvi. Težnja Tolmincev po kulturnem izvižljanju in vsestranskem razumevanju ljudske oblasti sta omogočili, da je dežela v kratkem času nadoknadila vrzeli iz prejšnjih časov. Razvila so se domača društva, šole pa so dale nov kader. Pravilno usmerjena politika na področju ljudske prosvete in kulture je omogočila velik napredek. Osnova je bila in je usposabljanje zborovskega, režiserskega in knjižničarskega kadra. Predvsem je bilo ogromno priznanje na področju vzgoje zborovskega kadra in razvijanju pevskih zborov. Za to je glavna zasluga tolminskemu učiteljski, ki da letno od 20 do 30 usposobljenih zborovodij-žigirantov srednjih zborov. Praktičen pouk v dirigiranju na zavodu se je pokazal za izredno učinkovitega. Na ta način je bilo mogoče zadostiti zahtevam prebivalstva, ki stalno povprašuje po dirigiranih in režiserjih.

(Nadaljevanje sledi)

Američani «narod na kolesih»

Nad 53 milijonov avtomobilov stalno v prometu - Neločljiv del gospodarskega življenja dežele - 40.000 primerov smrtnih nezgod na leto - Prometna disciplina in «prometna vest»

«Narod na kolesih» imenujejo mnogi Zdržene države glede na to, da se po njihovi celotni površini ponoči in po dnevi več kot 53 milijonov avtomobilov. Naj se Američani vozijo, na del ali za razvedrilo, ena stvar je nedvomna: vsi ti osebni in tovarni avtomobili ter avtobusi so postali že davno neločljiv del gospodarskega življenja dežele. Zato predstavljajo za Zdržene države življenjsko limfo, ki kroži po velikih in malih cestah vsega omrežja, kot kroži kri po žilah dovodnicah in odvodnicah človeškega organizma.

Ce se je progresivno naraščanje avtomobilov pokazalo za odločilen prispevek h gospodarskemu in socialnemu napredku države, je na drugi strani istočasno povzročilo veliko povišanje nevarnosti pri cestnem prometu tako v mestih kot na deželi. Sedva te nevarnosti in prometna gneča, ki nastaja na raznih kožljivih točkah k pristaniščem, na letališčih, na industrijska področja, turistične kraje itd., — ne odvracajo Američanov od tega, da bi se ne posluževali vedno hitrejših prevoznih sredstev, ki so danes dosegljiva za vse in ki jih izdelujejo v vedno bolj privlačnih in močnih oblikah.

Oblasti in skupine bolj uvidnih Američanov se stalno trudijo za rešitvijo problema discipliniranja avtomobilskega prometa po sodobnih in vedno bolj izpopolnjenih načelih; skušajo hkrati promet pospešiti in zmanjšati število nezgod, zaradi katerih izgubi skoraj 40.000 oseb vsako leto življenje.

Mnogo je že bilo do zdaj v tem pogledu storjenega mnogo je pa še treba napraviti. Kljub temu, da je cestni red postal že nekakša druga narava velikega dela ameriških avtomobilistov, se dogaja še vedno preveč nesreč, povprečno 23 primerov na vsakih 110.000 prebivalcev.

Potrebno je zato intenzivno delo za preprečitev nesreč, to delo opravlja in stalno nadzoruje poseben odbor za prometno varnost, ki ga je ustanovil ameriški predsednik. Delo tega odbora in poslednemu izvajanju njegovih pobud se imamo zalagati, da so se prometne nesreče v zadnjih letih zmanjšale za 25 odst. kljub istočasnemu porastu prometa.

Delo tega odbora se je izkazalo zlasti za koristno glede cestnih in prometnih zakonov in glede novih gradbenih načel tako pri cestah kot signalnih znakih, končno tudi pri povečanju prometne prednosti s podrobno propagando pri vsem prebivalstvu.

Kampanja preprečevanja nesreč zadeva tudi avtomobilski registrski urad, ki izdaja šoferske izkaznice in od časa do časa pregleduje avtomobi-

le, predvsem glede zavor, luči, signalnih naprav, volana itd. Delo vseh teh javnih ustanov izpopolnjuje končno neustavljiva zasebna pobuda. Lahko rečemo, da je v vsaki ameriški mestu ali večji vasi eden ali več odborov za sebnikov, ki brezplačno sodelujejo s krajevnimi oblastmi pri ukrepih za varnost prometa in ki istočasno vodijo obsežno propagando za cestno disciplino ter zlasti somišljano prikazujejo nevarnosti, katerim se izpostavljajo, če vozijo nepravilno in se ne ozirajo na cestne predpise.

V najnovejšem času so dosegli presenetljive uspehe z novim sistemom preprečevanja nesreč, po katerem posvečajo vso pozornost bolj osebi, ki šofira avtomobil kot organiziranju prometa. V mestu Washington na primer začasno odvzamejo šofersko izkaznico avtomobilistom, ki so zakrivali več cestnih incidentov, pa čeprav niso ti incidenti povzročili nobene večje škode; oblasti so v takih primerih na stališču, da so te osebe pokazale določeno brezbriznost, zaradi česar je preključno vozna dovoljenja za določen čas najboljšo sredstvo za vzbujanje potrebne čista odgovornosti, ki ga mora imeti vsakdo pri šofiranju avtomobila.

Cut odgovornosti so tudi povečali z uvedbo obveznega nezgodnega zavarovanja, kar se je izkazalo zlasti koristno v državi New York.

Najbolj strogo kontrolo so pa uvedli za ugotavljanje telesne sposobnosti avtomobilskih šoferjev, tako v pogledu vida kot v pogledu psiholoških pogojev.

Vsi ti ukrepi za kontrolo, preprečevanje in kaznovanje so skupno z obirno propagando proti prometnim nezgodam v zadnjih mesecih v Zdrženih državah zmanjšali število oseb, ki so postale žrtev cestnih nesreč, na 7 od vsakih 10.000 avtomobilov v prometu. Za odstotek je znatno nižji kot je v evropskih deželah, kjer njih med 14 in 18. Končno lahko rečemo, da ni nobene nadomestila, ki bi se nomeni več kot je previdnost posameznika in da istočasno ni nobenega opravičila do šofera.

AVTOMOBIL NA PLINSKO TURBINO

«British Motor Corp.» poroča, da so plinsko turbino jakosti 125 HP z izmenjevalcem toplote uspešno vgradili v standardno limuzino znamke «Austin Sheerline». Z verjetno izjemo pri ameriškem avtomobilu «Chrysler» na plinsko turbino, je prvič, da so uspešno uporabili izmenjevalce toplote pri plinski turbini za kakšno cestno motorno vozilo.

Plinska turbina ima pred eksplozijskim motorjem razne prednosti. Odpade namreč menjalnik in dejansko nima vgrajenega avtomatskega prenosa sile; veliko silo pa dobimo že v malem prostoru. Kot pogonsko sredstvo za to plinsko turbino služi ceneno gorivo.

Zato je «British Motor Corp.» že kmalu prišla do tega, da je popolnoma ovrgla misel, da bi tudi pri avtomobilu uporabljala plinsko turbino letalske vrste. Odslej je vsa svoja prizadevanja osredotočila na plinske turbi-

ne posebne konstrukcije za avtomobile.

Reakcijska vrsta letalske turbine pride v poštev le takrat, kadar je mogoče izkoristiti ogromno energijo, ki se razvije v izpuhu, za pogon letala. Avtomobilska plinska turbina, ki jo je skonstruirala «British Motor Corp.», pa izkorišča energijo izpušnih plinov v izmenjevalcu toplote in čim več toplote se prihrani, tem manjša je poraba goriva.

Prvi avtomobil na plinsko turbino je izdelala britanska tovarna «Rover CO.»; njej sta sledili ameriška družba «General Motors» in italijanska avtomobilska tovarna «Fiat». Glavna težava, s katero se je morala boriti tovarna «Rover», je bila, izdelati primeren velik izmenjevalec toplote. Njeni inženirji delajo že dalj časa na takšnem izmenjevalcu toplote. Avtomobil na plinsko turbino «Rover» so prvič preizkusili v javnosti maja 1945, po 12 mesecih dela in največji tajnosti.

Predsednik turške republike Dželal Bajar, polaga venec na grob neznanega vojaka na Avali v Beogradu
